

NAAR EEN SOCIAAL STATUUT VOOR DE SPORTBEOEFENAAR

Guy KLOK

Probleemstelling

1. Het is verheugend hoe de laatste tien jaar de belangstelling voor de sociale problematiek van de sportbeoefenaar is toegenomen. Aanleiding daartoe is vooral geweest de evolutie van een aantal sporttakken, waarvan de beoefenaars aanvankelijk louter als amateurs werden beschouwd. Gaandeweg is echter de groei naar een professionalisme onbetwistbaar geworden. Het opzet van dit artikel is niet, vanuit algemeen menselijk standpunt, deze evolutie goed of af te keuren.

Steeds zullen er verdedigers gevonden worden van de olympische idealen en zullen anderen aanvoeren dat het normaal is dat elkeen in de huidige maatschappij zijn specifiek talent — in casu een sporttalent — financieel kan waar maken.

De feiten zijn er nu eenmaal en onze bedoeling is enkel, vanuit het standpunt van de sportbeoefenaar, na te gaan in hoeverre hij op dit ogenblik mee geniet van deze evolutie en wat hij ervan zou mogen verwachten.

2. Heel België treurt wanneer een Merckx een val doet op een velodroom nabij Parijs of wanneer een Van Himst met een knietje zit. Maar niemand schijnt zich blijkbaar zorgen te maken over het feit dat er buiten deze bevoorrechte kaste van vedetten een ontelbare massa sportbeoefenaars zijn die wekelijks, ja dagelijks aan dezelfde risico's zijn blootgesteld en toch zij het juist zijn die misschien bescherming nodig hebben.

3. Hoe zien er immers de sociale voorzieningen uit voor de doorsnee-sportbeoefenaar ?

Zoals reeds aangestipt in de inleiding, hebben we ons bij de studie van de huidige situatie, beperkt tot voetbal en wielrennen, gezien beide sporten veruit het meest populair zijn en de situaties er ook het meest akueel. Dit wil echter niet zeggen dat het in de andere sporten allemaal in orde zou zijn. Vooral in de basksport en in de motorwereld vragen analoe problemen dringend om een oplossing.

Afdeling 1

SOCIALE VOORZIENINGEN IN DE VOETBALSPORT

4. Beginnen we deze studie met het onderzoek naar de huidige situatie in de voetbalsport, waarvan de belangrikkheid alleen reeds wordt aangetoond door het aantal beoefenaars dat wekelijks deze sport beoefent, namelijk meer dan 250.000.

Gezien het merkelijk verschil inzake situatie tussen spelers van jeugd ploegen en lagere afdelingen enerzijds en deze van hogere afdelingen anderzijds, ook in ons onderzoek dit onderscheid.

Par. 1. Regeling voor de jeugd ploegen en spelers van lagere afdelingen

5. Belangrijk is hier de aanpassing op 9 augustus van de Ziekte- en Invaliditeitswet, waar de wetgever voor de eerste maal blijk heeft gegeven van een zekere bezorgdheid en waar een sportongeval gelijk werd gesteld met ziekte, zodat geneeskundige kosten en ongeschiktheidsschadeloosstellingen voortaan ressorteren onder de ziekte- en invaliditeitsverzekering. Nochtans moet er een restriktie gemaakt worden voor ongevallen opgelopen tijdens wedstrijden met betalende ingang of met bezoldigde deelnemers.

Praktisch had dit voor gevolg dat de jeugd ploegen en de spelers van de lagere afdelingen hun spelongevallen voortaan mochten beschouwen als ziekte en hiervoor forfaitaire bedragen uitgekeerd kregen van de ziekenkas. Daarbij wordt het verschil tussen het door de ziekenkas uitgekeerde bedrag en het werkelijk geleden nadeel bijgepast door de Bondsverzekering. Daar deze spelers vroeger enkel onder de Bondsverzekering vielen, betekende dit een gevoelige verbetering van hun toestand.

Par. 2. Regeling voor de spelers van de hogere afdelingen

6. De hogere afdelingen, namelijk de eerste ploegen van eerste, tweede, derde afdeling en nationale bevordering en spelers van de reserve ploegen van

de eerste drie afdelingen en spelers die een vergunning van onafhankelijke speler bezitten, alsook spelers-trainers, voor de ongevallen opgelopen tijdens hun wedstrijden, bleven daarentegen onder het oude systeem van de Bondsverzekering, nu Federaal Solidariteitsfonds genoemd.

7. Dit houdt dus voor ongeveer 2600 spelers volgende situatie in :
Dokters-, apothekers- en hospitaalkosten forfaitair vergoed volgens regeling van de arbeidsongevallen.

Werkonbekwaamheid : 200 F vanaf de achtste dag

Overlijdensvergoeding :

100.000 F voor een ongehuwde

200.000 F voor een gehuwde

300.000 F voor een gehuwde met minstens twee kinderen ten laste

Volledige blijvende onbekwaamheid : 450.000 F

Gedeeltelijke blijvende werkonbekwaamheid :

een deel van de som van 450.000 F, procentsgewijze bepaald. vb. :

rechterhand 60 %

been 50 %

voet 40 %

vinger 10 %

grote teen 5%

Persoonlijke stoffelijke schade : tot 50.000 F.

Par. 3 Regelingen geldend voor alle voetballspelers

8. Het spreekt vanzelf dat het de clubs en spelers nog volledig vrijblijft bijkomende verzekeringen af te sluiten, wat in vele belangrijke clubs dan ook gebeurd, zoals ten andere ook de Bond een bijkomende verzekering heeft gekreëerd om de risico's op de weg naar en van het werk te dekken, doch voor het ogenblik genieten slechts een beperkt aantal spelers (350) het voordeel daarvan.

9. Vrijwillig besteden we weinig aandacht aan het Nationaal Steunfonds, een instantie waarmee de Koninklijke Belgische Voetbalbond nochtans gaarne mee schermt. Dit Fonds, dat vergoedingen uitkeert aan spelers die door bijzonder ongelukkige omstandigheden getroffen worden, schijnt enkel in naam te bestaan. Nergens vonden we er konkrete toepassingen van en daarbij is de administratieve weg zo ingericht dat 90 % van de aanvragen onbeantwoord blijft.

10. Rekening gehouden met de vele initiatieven van clubs en supportersverenigingen (tombola, bal) die langs informele weg bepaalde sociale tegemoetkomingen realiseren voor hun eigen voetballspelers, is dit alles wat er, globaal gezien, bestaat aan sociale voorzieningen voor voetballspelers.

11. Dat de huidige regeling heel wat vragen-doet rijzen, is duidelijk. Vooreerst enkele konkrete objekties.

- De bedragen van de verzekering bij dodelijk sportongeval of bij bestendige en levenslange werkonbekwaamheid zijn veel te laag.
- Er dient aangestipt dat de vergoedingen voor overlijden, die reeds zo laag liggen, zullen worden verminderd met de vergoedingen, reeds uitgekeerd wegens blijvende werkonbekwaamheid.
- De bedragen voor schadeloosstellingen bij werkonbekwaamheid worden door de verzekering pas vanaf de tweede zondag, d.i. na acht dagen werkonbekwaamheid toegekend, omdat het onmogelijk is de kleine risico's te dekken.

Dit betekent dat voor het grootste gedeelte der kleine ongevallen, waarvan de gevolgen niet meer dan acht dagen aanslepen, de werkgever zal moeten instaan voor de vergoeding, die in feite door de verzekering zou dienen te worden betaald. Nu is het nochtans zo dat de regeling voorzien in de wet op het gewaarborgd weekloon de sportongevallen uitsluit ; een misschien theoretische hiaat in de wetgeving die best zou opgelost worden.

- De vergoedingen voor tijdelijke werkonbekwaamheid worden slechts maximaal gedurende 300 dagen toegekend.
- Het feit dat een gekwetste speler niet regelmatig meer zijn sport zal kunnen beoefenen, heeft geen invloed op de schatting van de graad van blijvende invaliditeit, en geeft enkel aanleiding tot een forfaitaire schadevergoeding van 150.000 F, indien hij ten gevolge van een ongeval totaal onbekwaam zou zijn de voetbalkompetitie te hervatten.

12. Naast konkrete detailkritiek, dringt zich tevens een fundamentele veroordeling van het systeem op.

Daar de meeste betaalde voetballers in België een tweede beroep uitoefenen, en door de club of desnoods door zijn voorzitter er voor gezorgd wordt dat de anderen aan een job geraken, gebruikt men het sociaalrechterlijk korrolarium van deze job, al of niet een fiktieve, om de sportieve bezigheden te dekken.

Oppervlakkig gezien is men in orde. De voetballer heeft met zijn job een minimuminkomen, daardoor is hij tevens ingeschreven in de maatschappelijke zekerheid en bepaalde onvoorziene situaties worden per geval door de club opgeklaard, die dank zij die werkverschaffing een bijkomende en effectieve controle op haar speler heeft.

13. We willen de verdiensten van dit systeem niet negeren. Voor velen betekende het een belangrijke, dikwijls onverhoopte sociale en financiële promotie.

Men gaat echter in de richting van wetsontduiking en het systeem blijft niet houdbaar in de voorziene evolutie naar een uitbreiding van het betaald voetbal.

Hoe lost men immers in dit kader het probleem op van de voetballer, die wel gekwetst is en daardoor een periode verhinderd is deel te nemen aan wedstrijden, terwijl hij toch kan werken in het gewone leven ? Immers deze speler wordt financieel getroffen door het sportongeval, hij zal immers geen vergoedingen kunnen opstrijken als voetballer.

Wat op dit ogenblik met de vele ongelukken op de weg naar en van het werk, in casu de trainingen en de wedstrijden ? Wat met perioden van slechte forme en niet opgesteld worden ?

14. Allemaal problemen die in het kader van de rechtszekerheid een deugdelijke regeling vragen en het informele kader van speler-club overstijgen. Nu reeds stuurt de controleur van belastingen op het einde van het jaar een aangiftebrief op de inkomsten gewonnen met het voetbalspel. Welnu, men moet de situatie logisch doordenken.

Wanneer voor iemand voetbal een regelmatige, daarom nog niet zijn voornaamste bron van inkomsten uitmaakt, betekent dit voor hem een beroep met al de sociale implicaties vandien.

Afdeling 2

SOCIALE VOORZIENINGEN IN DE WIELERSPORT

15. De problemen zijn wellicht aktueller in de wielersport. Op dit ogenblik betekent het wielrennen voor ongeveer 4400 Belgen een actieve sportieve aangelegenheid. Gezien ook in deze sporttak een duidelijk onderscheid is waar te nemen tussen de situatie van een beroepsrenner en deze van een amateur, ook in ons verslag volgend onderscheid.

Par. 1. Sociale tegemoetkomingen voor de beroepsrenners

16. Waar voor 1 januari 1970 de beroepsrenners op grond van hun sportbeoefening niet onderworpen waren aan de voordelen van de Maatschappelijke Zekerheid, en ze in bepaalde gevallen, zoals bij werkloosheid, zelfs moeilijkheden hadden wanneer zij aanspraak wilden maken op werkloosheidsvergoedingen ingevolge een gewoon arbeidskontraakt, omdat men het wielrennen beschouwde als een bijberoep, kwam hierin verandering door het koninklijk besluit van 5 december 1969, dat als uitvoeringsmaatregel kan beschouwd worden van de aanpassingswet van de Sociale Zekerheid van 27 juni 1969 en de wet Major van 7 november 1969.

17. Tot 1 januari 1970 waren de beroepsrenners vanaf hun aansluiting verplicht gedekt door een kollektieve verzekering, die zowel de individuele risico's als de aansprakelijkheid dekte tijdens wedstrijden en oefeningen in binnen- en buitenland, en wel als volgt :

- Individuele risico's :
 - * totale onbekwaamheid of overlijden 300.000 F
 - * tijdelijke onbekwaamheid 100 F vanaf vijfde dag
300 F vanaf vijftiende dag
- Hospitaalkosten tot maximum 20.000 F.
- Aansprakelijkheid tegenover derden :
 - * lichamelijke schade onbeperkt
 - * stoffelijke schade tot 1 miljoen

18. Daar deze tegemoetkomingen eerder gering waren en bij sommige ongevallen zelfs totaal onvoldoende, daar er ook vele klachten waren van niet of onvoldoende uitkering van de premies, maakten vele beroepsrenners gebruik van de mogelijkheid om een bijkomende verzekering af te sluiten. Tegelijkertijd moet worden vermeld dat praktisch de helft van de beroepsrenners een bijberoep uitoefent en deze sportletsels niet noodzakelijk onderbreking van deze bezigheden meebrachten.

19. Analoog zoals in de voetbalsport bestaat ook hier een Hulpkas voor Renners, een instantie van de Belgische Wielrijdersbond die tegemoetkomingen verstrekt aan renners die zich in bijzonder ongelukkige omstandigheden bevinden. Resultaten en werking bleven ons onbekend, alleen het feit dat de Hulpkas voor Renners — o ironie — voor 25.000 F tussenkomt in de begrafeniskosten van een renner, gestorven als gevolg van een ongeluk dat gebeurde tijdens een wielervedstrijd.

20. Het koninklijk besluit van 5 december 1969 nu maakt een aanvang met de toepassing van de voordelen van de Maatschappelijke Zekerheid op de beroepsrenners als beroepsrenners. Vanaf 1 januari 1970 zullen beroepsrenners met een vergunning een ouderdomspensioen kunnen genieten en hun echtgenoten eventueel een weduwepensioen. De dokters- en geneesmiddelenkosten zullen door de ziekte- en invaliditeitsverzekering worden terugbetaald, wat een gedeeltelijk verdwijnen van de tussenkomsten van de Bondsverzekering zal tot gevolg hebben. Nochtans werden er nog geen uitkeringen voorzien van het loonverlies of van kinderbijslag, en werd ook nog geen regeling getroffen in verband met het vakantiegeld. Wel krijgen we een regeling van de werkloosheid in die zin, dat tijdens de geldigheidsduur van de vergunning geen recht op vergoeding bestaat, maar men na het verstrijken ervan geen wachttijden in aanmerking dient te nemen om te genieten van de werklozensteun.

Par. 2 Bedenkingen bij het huidig statuut van de beroepsrenners

21. Het koninklijk besluit brengt sociaalrechtelijk gezien zeker een begin van sanering, alhoewel toch een voorbehoud moet worden gemaakt wat betreft het aanduiden van de Belgische Wielerbond als werkgever. Deze opportunistische oplossing kan immers zeer asociale gevolgen met zich meebrengen, daar nu de mogelijkheid bestaat voor deze instantie om aan kontingentering van het aantal beroepsrenners te doen en dit om hun eigen financiële lasten te verminderen. (Raadpleeg in dit verband echter de studie : Verhouding Werkgever-Werknemer, onder het statuut van de beroepsrenner.)

22. Arbeidsrechtelijk gesproken kwam er echter geen verandering, en hier waren de toestanden minstens even akuit. Naast misbruiken in de kontraktuele situatie van de renners (totaal eenzijdige kontrakten, niet schriftelijk opstelling zelfs in blanco, onwettelijke klausule's), zijn er de gekende wantoestanden inzake arbeidsvoorwaarden (wasgelegenheden, sanitaire installaties, slaapplekken), om nog niet te spreken over het onmenselijke arbeidsritme, in casu de wedstrijdssnelheden. De ongehoorde machtspositie van de managers als echte ronselaars blijft bestaan. We merken een grote mobiliteit op tussen de verschillende beroepsrenners en merken, meestal om financiële redenen ; men kan nauwelijks spreken van een vast minimuminkomen. Nog steeds bestaan ongehoorde methoden inzake uitbetaling van de prijzen (laattijdigheid en het probleem van de ex aequo's), die er toe leiden dat de meeste renners praktisch gedwongen worden een tweede beroep uit te oefenen, wat hun kondite zeker niet ten goede zal komen.

23. Naast een dringende hulp bij het opstellen van de kontrakten en een eerlijke controle op de kleedkamers, kan er misschien gedacht worden aan een vaste minimumvergoeding in de vorm van een redelijke verdeling van startgelden en wedstrijdpremies ? Waarom het sponsorschap niet verlichten door het minimumaantal renners per ploeg te verminderen, zodat ook kleinere firma's de financiële mogelijkheid krijgen plaatselijke renners te patroneren ? Het zijn allemaal aanpassingen die zich opdringen, temeer daar door begin van toepassing van de sociale wetgeving, arbeidsrechtelijke bescherming logisch moet volgen.

Par. 3. Sociale tegemoetkomingen voor de liefhebbers

24. Niet alleen het formalistisch onderscheid beroepsrenner – liefhebber laat te wensen over. Ons land kent immers meerdere bekende, goed-betaalde liefhebbers. Ook op het gebied van de sociale voorzieningen van deze laatsten moet er een en ander veranderen.

25. Vanzelfsprekend geldt ook hier de wetswijziging van 9 augustus 1963 van de Ziekte- en Invaliditeitswet en mogen de liefhebbers bepaalde sportongevallen als ziekte aangeven, waarvoor ze dan tussenkomst krijgen langs de Ziekenkas. Daar de meeste ongevallen echter gebeuren tijdens wedstrijden met betalende ingang of met te winnen premies en de Ziekenkas hier niet mag tussenbeide komen, is elke liefhebber verplicht een verzekering af te sluiten van hetzelfde type als de beroepsrenners, maar met geringere bedragen.

26. Voor de liefhebbers is de situatie dan als volgt :

- Individuele risico's :
 - * totale onbekwaamheid of overlijden 150.000 F
 - * tijdelijke onbekwaamheid 50 F vanaf de vijfde dag
150 F vanaf de vijftiende dag
- Hospitaalkosten tot maximum 20.000 F
- Aansprakelijkheid tegenover derden :
 - * lichamelijke schade onbeperkt
 - * stoffelijke schade tot 1 miljoen

27. Samen met de reeds geciteerde Hulpkas voor Renners, zijn dit de enige officiële tussenkomsten, zodat het dan ook niet te verwonderen is dat ook hier de vele initiatieven van plaatselijke clubs en supportersverenigingen moeten vermeld worden om deze ontoereikende verzekeringsmaatregelen aan te vullen.

28. Vooral door het groot aantal ongevallen, juist in deze sektor, dringt zich hier tenminste een drastische herziening van de premies op. Alhoewel een betere oplossing zou zijn een logische toepassing van de regeling, voorzien in de ziekte- en invaliditeitswet, daar amateurisme en betaalde deelneming toch niet eeuwig juridisch verenigbaar blijven.

Konklusie

29. Indien deze inventaris om praktische redenen werd beperkt tot de voetbal- en wielerved, dan is het duidelijk dat de gestelde problematiek in deze sporttakken gerust als voorbeeld mag gesteld worden van de sociale problematiek in de hele sportwereld.

30. Als fundamentele vaststelling kan en mag men het volgende feit niet negeren :

- a. Er is de groep van beoefenaars voor wie de sportieve bezigheden een regelmatige bron van inkomsten gaat uitmaken en deze groep ontbeert niet enkel sociaalrechtelijk, maar ook arbeidsrechtelijk volledige rechts-

zekerheid. Daar bepaalde sporttakken nu reeds in de gunst van het publiek staan en met de uitbreiding van de vrije tijd deze evolutie nog zal toenemen, zullen betaalde sport en professionalisme zich nog uitbreiden. Het is dan ook normaal dat de beoefenaars van deze sporten een sociaal statuut zouden toegewezen krijgen, niet alleen omdat het gaat over een korte en risikovolle loopbaan, maar ook omdat zij door hun topprestaties aan de eisen van het publiek tegemoetkomen en bevorderend werken op de actieve sportbeoefening van anderen.

- b. Daarnaast blijft er een hele categorie van beoefenaars voor wie de sport enkel een vrijetijdsbesteding is en blijft, en die evengoed recht hebben op een deugdelijke bescherming.

31. Een evolutie dus die aanleiding geeft tot volgende konklusies :

voor de betaalde voetballers

- a. een eerlijke kontraktuele situatie gebaseerd op hun sportbeoefening en niet meer op hun bijberoep, wat een grotere rechtszekerheid zal meebrengen en een begin van onafhankelijkheid
- b. een onmiddellijke uitkering van mogelijk loonverlies
- c. een regeling van de vele ongelukken op de weg naar en van het werk
- d. logische financiële tussenkomsten bij verplicht stopzetten voetballoopbaan
- e. rekenschap over finances "Nationaal Steunfonds"

voor de betaalde wielrenners

- a. een sanering van hun kontraktueel statuut
- b. duidelijkheid in verband met hun werkgever
- c. uitbreiding van de voordelen van de maatschappelijke zekerheid
- d. rekenschap over "Hulpkas voor Renners"

voor de betaalde sportbeoefenaars

een juridische erkenning van hun situatie als dusdanig en de invoering van een statuut dat elementen bevat van een arbeidsverhouding (arbeidsvoorwaarden, ongevallenregeling), maar anderzijds ook sui generis zal zijn (zondagsrust, betaalde feestdagen, jaarlijks verlof en regeling arbeidsduur).

voor de niet-betaalde sportbeoefenaars

- a. een gezondere financiële tussenkomst bij mogelijke ongevallen
- b. een logische uitbreiding van de regeling inzake ziekte- en invaliditeit in die zin dat voor niet-betaalde sportbeoefenaars alle sportongevallen als ziekte worden beschouwd, mits desnoods een kleine vermindering van de financiële tussenkomst.

32. Er blijven dus nog heel wat onopgeloste vragen. Stappen in de goede richting werden gezet met de koninklijke besluiten in zake het inrichten van

wielerwedstrijden en inzake de invoering van bepaalde voordelen van de maatschappelijke zekerheid voor beroepsrenners. Dit is echter verre van voldoende.

Het wetsvoorstel De Clercq, dat een duidelijk onderscheid betaalde — niet-betaalde sport wil institutionaliseren, kan principieel een pluspunt genoemd worden.

Nochtans is ook hier op sportgebied de macht van het establishment, in casu de verschillende sportbonden en vooral dan de Koninklijke Belgische Voetbalbond, nog ongemeen groot en botst alle contestatie dan ook op een krachtig, georganiseerd verzet. Een reden te meer om ook de hier gestelde problematiek als bijzonder aktueel te beschouwen.